

МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КЛАСНО-ГРУПОВИХ УРОКАХ

Вчитель фізики
Гімназії №8 м.Бердичева:
Халімовський Р.В.

2023

«Мотивація навчання - основне завдання сучасної школи»

Всі наші задуми, всі пошуки
і побудови перетворюються на порох,
якщо в учня немає бажання вчитися.

В.А. Сухомлинський

Створення зацікавленого ставлення до навчання - проблема, що проходить через всю історію школи, що не втратила актуальності і сьогодні. Відомо, який різний буває рівень знань і умінь учнів, яких навчає один і той же педагог. Йдеться про нормальних у психічному розвитку школярів. Але вони сприймають і засвоюють одні й ті ж пояснення вчителя, один і той же матеріал по-різному, що призводить до неоднакових успіхів.

Спостереження педагогів і психологів показують, що результати навчальної діяльності багато в чому залежать від того, що спонукає цю діяльність, тобто залежать від мотивів. Від того, як вдається розвинути мотивацію навчання у школярів, викликати потребу в знаннях, навчити вчитися, багато в чому залежить успішність навчання. Але перш ніж розвивати навчальну мотивацію, її необхідно пізнати, виявити її реальний рівень і можливі перспективи, "зони найближчого розвитку" у кожного учня і класу в цілому.

Результати вивченого стають основою для планування процесу формування. Разом з тим в процесі формування мотивації розкриваються нові її резерви, тому справжнє вивчення і діагностика здійснюються саме в процесі формування.

При плануванні навчального процесу, я орієнтуюся не на якогось абстрактного середнього учня, а спираюся на знання особливостей мотиваційної сфери кожного учня, і класу в цілому. Для мене це постійний пошук оптимального поєднання методів і прийомів роботи, які дали б можливість одним учням рухатися далі, самовдосконалюватися і виходити на більш високий творчий рівень, а іншим б допомогли в стабілізації навчального процесу.

Традиційний підхід до організації навчального процесу може забезпечити досить високий рівень засвоєння знань, умінь і навичок, але він не сприяє розвитку особистості, розкриття її потенціалу. Тому одним з перспективних шляхів розвитку і підвищення мотивації навчання я бачу в застосуванні нетрадиційних методів і форм організації уроку.

Кожен учитель бажає, щоб його учні добре вчилися, з бажанням займалися на уроках і проявляли інтерес до його предмету. Розвиток і формування мотивації навчальної діяльності школяра є однією з основних задач сучасної школи.

Актуальність її розгляду обумовлена:

1. Перехід на нові стандарти навчання.
2. Навчання школярів прийомів самостійного навчання.
3. Мотивація навчання як рівень психологічного благополуччя і розвитку школяра.

Учень не може бути примушений вчитися якщо він відноситься до знань байдуже і без інтересу. Від мотивації залежить навчальна активність і успішність учнів.

Останні дослідження психологів говорять про те, що немає зв'язку інтелекту з успішністю ні з профільних предметів, ні із загальноосвітніх дисциплін. Виявилось, що «сильні» і «слабкі» учні відрізняються один від одного не за рівнем інтелекту, а по силі мотивації навчальної діяльності.

Таким чином хоч би яким був школяр без бажання і мотивації до навчання успіхів він не доб'ється.

Вікові особливості розвитку мотивації школярів на думку психологів.

Підлітковий вік.

- Стійкий інтерес до певного предмету, розвивається вкрай рідко, зазвичай формується в сім'ї.
- Мотив уникнення невдачі.
- Бажання мати високу оцінку, навіть якщо вона не підкріплюється знаннями, як підтвердження високого статусу в колективі і засіб самоствердження.
- Пізнавальний інтерес.
- Мотив досягнення успіху в навчанні не розвивається.
- Мотивація, викликана підлітковими установками (підказки, списування, обман вчителя та ін.)

Старша школа.

- Мотивація продовження освіти в професійних навчальних закладах.
- Вибір предмета з позиції майбутнього.
- Значимість оцінки як мотиватора знижується, вона виступає не мотиватором, а критерієм якості знань.
- Мотивація досягнень високих результатів по значимих предметах.

Внутрішня, власна мотивація.

Мотивація навчання - це спрямованість учня на різні сторони навчальної діяльності, пов'язана з внутрішнім ставленням учня до неї.

Традиційно прийнято розрізняти дві групи навчальних мотивів:

1. Пізнавальні мотиви, пов'язані зі змістом навчальної діяльності і процесом її виконання.
2. Соціальні мотиви, пов'язані з різними соціальними взаємодіями школяра з іншими людьми.

Пізнавальні мотиви включають в себе:

1. Оволодіння новими знаннями.
2. Орієнтація на засвоєння способів добування знань.
3. Самоосвіта.

Соціальні мотиви включають в себе:

1. Прагнення отримувати знання на основі боргу, відповідальності, корисності.
2. Заслужити авторитет.

3. Прагнення взаємодіяти з іншими людьми, аналізувати способи і форми співпраці.

Я працюю вчителем фізики, мене як педагога хвилює проблема формування і розвитку мотивації навчання в учнів на уроках. Фізика одна зі складних наук, але цікавих. Як зробити її зрозумілою і доступною для кожного?

Активізувати розумову діяльність учня, підготувати його до вивчення нового матеріалу, повторивши раніше вивчену тему або блок тем на уроці можна і шляхом розгадування кросвордів. Розгадування кросвордів в більшій мірі сприяє розвитку пам'яті та уваги учнів. Учням пропонується розгадати кросворд, в якому зашифрована назва теми або який пов'язаний з вивченою темою. Великий кросворд - цікавий засіб для самостійної роботи з додатковою літературою. Кросворди добрі тим, що учні повинні дати грамотне визначення тим фізичним термінам, які знаходяться в сітці даного кросворду. Ребуси добрі при поясненні нового матеріалу, при повторенні, в кінці уроку, щоб зняти втому. Учням пропонується відгадати зашифроване слово. Це може бути назва теми, одиниці вимірювання, висловлювання вченого і т. д. При цьому розвивається мислення учнів.

Одним із способів підвищення інтересу учнів до предмету є використання художньої літератури та усної народної творчості (прислів'я, загадки) на уроках фізики. Використання уривків з літературних творів допомагають збагатити образне мислення учнів, заповнити відсутні емоції при розгляді конкретних фізичних явищ.

Наприклад, при закріпленні нового матеріалу по механічній роботі можна розглянути таку задачу.

ЗАВДАННЯ до уривку з оповідання Л. М. Толстого «Стрибок»

«Хлопчик піднявся за мавпою яка його дразнила на перекладину верхівки щогли. Варто було йому тільки оступитися - і він би вщент розбився об палубу. А коли б навіть він і не оступився, а дійшов до краю поперечини і взяв капелюх, то важко було йому повернутися і дійти назад до щогли. Всі мовчки дивилися на нього і чекали, що буде ... В цей час капітан корабля, батько хлопчика, вийшов з каюти. Він ніс рушницю, щоб стріляти чайок. Він побачив сина на щоглі, і негайно ж прицілився в сина і закричав: - У воду! Стрибай зараз у воду! Застрелю! Хлопчик хитався, але не розумів. - Стрибай або застрелю! .. Раз, два ... - і як тільки батько крикнув: «Три» - хлопчик розмахнувся і стрибнув вниз. Точно гарматне ядро лягнуло тіло хлопчика в море, і не встигли хвилі закрити його, як уже двадцять матросів зістрибнули з корабля в море. »

Питання:

1. Яка сила змусила хлопчика падати вниз?
2. Яка сила не виконувала роботи?
3. Яка сила виконала роботу і змусила хлопчика спливати вгору з води?
4. Як розрахувати роботу цих сил, знаючи, що маса хлопчика 40 кг, а обсяг його тіла $0,14 \text{ м}^3$?

Досить доцільним буде і використання загадок. Мова загадки точна і лаконічна, загадка має серйозне пізнавальне значення. Будучи за своєю формою не простим, буденним, а хитромудрим поетичним описом, загадка відчуває кмітливість учня, оригінальність його мислення, розвиває його уяву, розкриває очі на поетичну красу і багатство навколишнього світу, вчить наших часом зайво раціональних дітей помічати красу звичних і буденних сторін дійсності. Особливості жанру дозволяють з успіхом залучати народні загадки в початковому курсі фізики, але іноді вони доречні і в старших класах. Зміст багатьох загадок присвячено фізичним процесам, з якими доводиться учням знайомитися при вивченні тієї чи іншої теми.

Інша форма фольклорних матеріалів, які можуть бути використані на уроці - прислів'я та приказки. Прислів'я чуйно вловлюють своєрідність природи, побуту і життєвого укладу народу. Часто прислів'я проповідують розумне ставлення до природи. Звичайно, прислів'я використовуються не як основна, а як допоміжна, додаткова, ілюстрована частина уроку - проте надзвичайно яскрава і корисна.

Використання фольклору на заняттях з фізики виявляється ефективним, якщо дотримуватися певних методичних вимог, а саме, цитоване має:

- бути пов'язано з конкретними питаннями курсу фізики;
- відображати основний, а не другорядний або додатковий матеріал;
- мати художні достоїнства: яскравість і переконливість образів, виразність;
- бути коротким, лаконічним;
- сприяти позитивній мотивації до вивчення фізики.

Фізика неможлива без експерименту. Демонстрація, добре підготовлена і естетично оформлена, завжди викликає інтерес учнів. Я намагаюся на кожному уроці показувати навчальний експеримент або дослід по малюнку підручника, цікавий дослід, вирішувати експериментальну задачу, проводити фронтальний експеримент.

Демонстраційний експеримент викликає включення факторів уваги, є сильним подразником, відрізняється порівняльною новизною і ефектністю. Новизна, безпосередній інтерес і емоційна привабливість, викликає мимовільну увагу. Дослід закарбовується пам'яттю учнів краще, ніж розповідь вчителя про фізичні дослідження. Однак учні, згадуючи, виділяють деталі дослідів, які представляються їм найбільш значущими і цікавими. Це свідчить про те, що пригадування є не простим відтворенням, а конструктивним процесом. Таким чином, демонстрація дослідів розвиває увагу і пам'ять учнів на стадії емпіричного пізнання досліджуваних явищ і закономірностей. Використовую при домашньому завданні домашні експерименти.

Пізнавальний інтерес тільки тоді буде мати міцну основу для свого розвитку, коли існує зв'язок між змістом навчального матеріалу і його призначенням в житті. Велике враження на учнів справляють відповіді на питання з повсякденного життя, наприклад:

Мишко поклав морозиво в кишеню. Воно там розтануло і сплигло в штани. Чи можна назвати те, що трапилося фізичним явищем. Івану уві сні з'явилася добра фея і подарувала рогатку. Чи можна вважати явище феї з рогаткою фізичним явищем?

На сучасному уроці вчитель дуже часто використовує презентацію, але і учень може проявити свої знання з фізики та інформатики підготувавши свою презентацію для уроку, а можна влаштувати конкурс презентацій серед учнів.

Учень вчиться тому що йому це треба. Це усвідомлена мотивація властива старшокласникам, які готуються вступати до вузів. Для цих учнів я проводжу додаткові заняття в позаурочний час.

Ці заняття включають в себе матеріал підготовки до ЗНО.

Ігрові моменти на уроках, вирішення творчих завдань, складання фізичних казок, розгадування ребусів, кросвордів і загадок - підвищують якість навчання, викликають інтерес до предмету і сприяють розвитку мотивації до навчання учнів.

Таким чином, активізувати пізнавальну діяльність учнів на уроках фізики можна різними способами, але треба пам'ятати, що ця активізація не повинна зводитися до простого збільшення числа виконуваних школярами самостійних робіт.

Підводячи підсумок, слід ще раз підкреслити - розцінюючи мотивацію як найважливішу пружину процесу оволодіння будь-яким предметом, що забезпечує його результативність, потрібно мати на увазі наступне: мотивація - сторона суб'єктивного світу учня, вона визначається його власними спонуканнями і пристрастями, усвідомлюваними їм потребами. Звідси всі труднощі створення мотивації зі сторони. Учитель може лише опосередковано вплинути на неї, створюючи передумови і формуючи підстави, на базі яких в учнів виникає особиста зацікавленість в роботі.

